

سازمان اهل بیت قرآن الکریم

طرح تفصیلی
دوره‌های آموزش عمومی
تدبیر در قرآن کریم
(دوره‌های اول تا چهارم)

معاونت آموزش و سنجش

شهریور ۱۴۰۵

رهبر معظم انقلاب اسلامی حضرت آیت الله خامنه‌ای (مد ظله العالی):

بحمد الله امروز جامعه ما با قرآن مانوس شده‌اند؛ البته ما به این قانع نیستیم؛ ما

معتقدیم همه آحاد جامعه باید با قرآن ارتباط برقرار کنند، بتوانند قرآن را

بنخوانند، بتوانند قرآن را بفهمند، بتوانند در قرآن تدبّر کنند؛ آنچه که ما را به

حقایق نورانی می‌رساند، تدبّر در قرآن است. ۱۳۹۲/۴/۱۹

كِتَابُ أَنْزَلْنَاهُ إِلَيْكَ مُبَارَكٌ لِيَدَّبَّرُوا آيَاتِهِ وَ لِيَتَذَكَّرَ أُولُو الْأَلْبَابِ (ص، ۲۹)

«تدبّر در قرآن کریم» موضوعی است که مؤکداً مورد سفارش قرآن و اهل بیت علیهم السلام قرار گرفته است. در قرآن کریم (۴) آیه به صراحت به تدبّر در قرآن دعوت می‌کند و آن را وظیفه عموم مردم می‌داند.^۱ علاوه بر این، روایات متعددی پیرامون دعوت مردم به تدبّر در قرآن وجود دارد.

از تأکیدات مکرر قرآن کریم و میراث گرانسنگ اهل بیت علیهم السلام روشن می‌شود که تلاوت قرآن بدون تدبّر، تلاوت مطلوب و مورد پسند خدا و اولیاء خدا نیست؛ گویی تلاوت بدون تدبّر، تلاوتی هدر رفته است؛^۲ چنانکه امیرالمؤمنین علیه السلام نیز فرمود: «أَلَا لَا خَيْرَ فِي قِرَاءَةٍ لَا تَدَّبَّرُ فِيهَا».^۳

از جمله برکات نظام مقدس جمهوری اسلامی ایران، توجه ویژه همگان به قرآن، تنها برنامه جامع هدایت انسان‌هاست که می‌توان آن را به مثابه نهضتی قرآنی دانست؛ با شکل‌گیری و توسعه جلسات آموزش روخوانی و روان‌خوانی قرآن، به تدریج یکی از نخستین مراحل مهم آشنایی و انس عمومی طی چند دهه فراهم شد و از آن پس، آموزش‌های مرتبط با فنون قرائت قرآن، حفظ سور و آشنایی با ترجمه و مفاهیم این کتاب مقدس به این جریان ارتقاء بخشید که همه، مراحل اولیه انس با قرآن‌اند.

با این وصف، علیرغم این دستاوردهای ارزشمند هنوز جامعه با نقطه مطلوب فرهنگ قرآنی فاصله زیادی دارد و آموزش‌های قرآنی -با در نظر گرفتن وصف جامع آن- با کاستی‌هایی همراه است.

چنان‌که رهبر معظم انقلاب حفظه الله تعالی در راستای ضرورت پرداختن به تدبّر می‌فرمایند:

«پیشرفت تلاوت قرآن هم در کشور خیلی خوب بوده است.» و در ادامه می‌فرمایند: «ولی این اول کار است. عقب‌ماندگی ما در زمینه‌ی انس با قرآن و بهره‌مندی از قرآن خیلی زیاد است... بنده بارها گفته‌ام... که این جلسات... همه مقدمه است برای اینکه... [مردم] با مفاهیم قرآنی انس بگیرند... اگر با قرآن انس گرفتیم، اگر قرآن را درست فهمیدیم، اگر در قرآن تدبّر کردیم، آن وقت پاسخ درست به سؤالات زندگی به ما داده خواهد شد.»^۴

سازمان دارالقرآن الکریم وابسته با سازمان تبلیغات اسلامی به عنوان نهاد ملی برآمده از انقلاب اسلامی و پیشگام و پیشرو در حوزه فعالیت‌های آموزشی قرآن کریم در طی بیش از (۴) دهه از تأسیس آن، اکنون در حیطه‌های مختلف قرآن‌آموزی اعم از قرائت، حفظ، ترجمه و مفاهیم، سبک زندگی قرآنی و... به موفقیت‌های ارزشمندی دست یافته و پایه‌گذار دوره‌های مختلف آموزش قرآن بوده است. این سازمان در راستای تکمیل و غنای آموزش‌های قرآنی خود و تکمیل حلقه مفقوده این آموزش‌ها، در سال‌های اخیر اقدام به طراحی و اجرای دوره‌های آموزش تدبّر در قرآن نموده است.

امید است با عنایات خداوند کریم، توفیق آموزش و ترویج کلام الله، همان‌گونه که مرضی او باشد، نصیب همه عاشقان قرآن گردد.

و من الله التوفيق

^۱ سور مبارک نساء: ۸۲، مومنون: ۶۸، ص: ۲۹، محمد: ۲۴

^۲ امام صادق(ع) در دعای آغاز تلاوت قرآن: وَ لَا تَجْعَلْ قِرَائَتِي قِرَاءَةً لَا تَدَّبَّرُ فِيهَا، بَلْ اجْعَلْنِي اَتَدَّبَّرُ آيَاتِهِ وَ أَحْكَامَهُ، ... وَ لَا تَجْعَلْ نَظْرِي فِيهِ غَفْلَةً وَ لَا قِرَائَتِي هَذَرًا

^۳ مشکاه‌الأنوار، ص ۱۳۷؛ ترجمه: «آگاه باشید که خیری در قرائت قرآن بدون تدبّر نیست.»

^۴ بیانات مقام معظم رهبری ۱۳۹۶/۰۳/۰۶

■ اهداف طرح

اهداف کلی:

۱. ایجاد بستر و شرایط لازم جهت آشنایی حداکثری عموم جامعه با تدبّر در قرآن
۲. محوریت یافتن قرآن کریم در زندگی مخاطبان و ایجاد ارتباط و انس مداوم و متدبّرانه میان قرآن‌آموزان و قرآن کریم

اهداف شناختی:

۱. آشنایی با جایگاه و ضرورت تدبّر از منظر قرآن، معصومین (علیهم السلام) و بزرگان دین
۲. تبیین مفهوم تدبّر در قرآن و وجوه تمایز آن با سایر فعالیت‌های قرآنی به خصوص ترجمه و تفسیر
۳. آشنایی اجمالی با مبادی، مبانی و روش تدبّر در قرآن کریم
۴. آشنایی با تدبّر سوره‌های مجادله تا ناس

اهداف گرایشی:

۱. تجربه شیرین مأنوس بودن با قرآن و تدبّر در آن
۲. ایجاد و تقویت انگیزه برای فهم دیگر سوره‌های قرآن
۳. ایجاد و تقویت انگیزه جهت دعوت دیگران به تدبّر در قرآن

اهداف رفتاری:

توانایی تدبّر در محدوده سور آموزشی ارائه شده در دوره‌های عمومی و فراهم ساختن زمینه‌های معرفتی در به کار بردن آموزه‌های آن در عرصه‌های مختلف زندگی در حد توان.

■ چکیده طرح

در این طرح، قرآن‌آموزان طی چهار دوره ضمن آشنایی با مبادی و مبانی تدبّر در قرآن، با مفهوم تدبّر در قرآن و تفاوت آن با فعالیت‌های مفاهیمی دیگر همچون ترجمه و تفسیر آشنا شده و بصورت عملی و کاربردی روش تدبّر در قرآن را در بستر سوره‌های سه جزء پایانی قرآن کریم مشاهده نموده و معارف تدبّر محور این سوره‌ها را دریافت می‌کنند؛ شرکت‌کنندگان پس از قبولی در هر دوره، می‌توانند نسبت به فراگیری دوره بعدی اقدام نمایند.

هر یک از این چهار دوره آموزشی، ۳۲ ساعت آموزشی است که توسط تشکلهای قرآنی مردم‌نهاد و با نظارت اداره امور قرآنی ادارات کل تبلیغات اسلامی استان‌ها و دفاتر قرآنی شهرستانی برگزار می‌گردد.

پس از برگزاری هر یک از دوره‌های آموزشی چهارگانه -که ترجیحاً به تفکیک جنسیت و به طور میانگین با حضور ۲۵ نفر در هر کلاس توسط مربیان مورد تأیید سازمان دارالقرآن بصورت حضوری یا مجازی برگزار می‌گردد- به کسانی که حد نصاب نمرات قبولی را در هر دوره کسب نمایند، «گواهینامه» مربوط به همان مرحله به صورت الکترونیک و از طریق سامانه جامع مدیریت آموزش این سازمان به نشانی edu.telavat.ir اعطاء می‌گردد.

■ شناسنامه و مشخصات کلی طرح

- ۱- عنوان طرح: دوره‌های آموزش عمومی تدبیر در قرآن (دوره‌های اول تا چهارم)
- ۲- ارزش آموزشی دوره: چهار دوره به ازای هر دوره ۳۲ ساعت، در مجموع ۱۲۸ ساعت آموزشی
- ۳- شکل اجرا: به یکی از سه صورت «حضور»، «مجازی» یا «حضور-مجازی»
 - ❖ مدت زمان برگزاری دوره بسته به سطح دوره و نحوه اجرای آن، حداقل یک ماه و حداکثر چهار ماه می‌باشد.
 - تبصره: اصل در برگزاری دوره‌ها تشکیل کلاس‌های حضوری است؛ با این وصف، در صورت نیاز و تشخیص اداره امور قرآنی استان و تأیید معاونت آموزش سازمان دارالقرآن الکریم تشکیل این کلاس‌ها به صورت مجازی با رعایت ضوابط مذکور در صفحه ۱۱ همین طرح، بلامانع است.
- ۴- مقطع زمانی اجرا: در طول سال
- ۵- پیش‌نیاز: برخورداری از سطح تحصیلات عمومی (حداقل اتمام مقطع متوسطه اول) و از دوره دوم به بعد داشتن گواهی‌نامه قبولی دوره قبل، ضروری است.
- ۶- گستره طرح: سراسر کشور
- ۷- محل تشکیل کلاس: تمام اماکنی که امکان تشکیل کلاس در آنجا وجود داشته باشد (با اولویت مراکز فرهنگی و مذهبی)
- ۸- ثبت اطلاعات شرکت‌کنندگان و درخواست مجوز برگزاری دوره: سامانه جامع مدیریت آموزش سازمان دارالقرآن الکریم به نشانی edu.telavat.ir
- ۹- منابع آموزشی مجاز:
 - * منابع مکتوب:
 - الف) درس‌نامه تدبیر در قرآن- اثر استاد الهی‌زاده (مجلدات سور جزء ۲۸-۲۹ و جزء ۳۰)
 - ب) تدبیر در قرآن کریم- اثر استاد صبحی (مجلدات ۶، ۵، ۴ و ۳)
 - ج) روش‌های تدبیر در قرآن- اثر استاد اخوت (مجلدات ۱ تا ۴)
 - * منابع چندرسانه‌ای (برای برگزاری مجازی آفلاین):
 - الف) فیلم‌های آموزشی تدبیر دوره‌های چهارگانه مؤسسه تدبیر در قرآن و سیره
 - ب) فیلم‌های آموزشی تدبیر دوره‌های چهارگانه مؤسسه تدبیر در کلام وحی
 - ج) فیلم‌های آموزشی تدبیر دوره‌های ۱ و ۲ مؤسسه گفتمان قرآن و ولایت
- ۱۰- مجری طرح: تمامی مؤسسات و خانه‌های قرآنی مردمی یا دستگاه‌ها و مراکز آموزشی و حاکمیتی دولتی به‌عنوان مجری.
- ۱۱- ناظر: ادارات امور قرآنی تبلیغات اسلامی در استان و معاونت آموزش و سنجش سازمان دارالقرآن الکریم در ستاد مرکزی.
- ۱۲- گروه هدف (مخاطبان): مخاطبان دوره، عموم آقایان و بانوان (۱۵ سال به بالا) علاقه‌مند به فهم و تدبیر در قرآن می‌باشند.
 - ❖ اولویت شرکت در دوره‌ها با شرکت‌کنندگان در «کارگاه‌های نیم‌روزه و یک‌روزه آشنایی با تدبیر در قرآن» می‌باشد.
- ۱۳- تعداد متعلمان در هر دوره: حداقل ۱۵ و حداکثر ۳۵ نفر
- ۱۴- تعداد دوره‌ها: بر اساس حجم عملیات مصوب و ابلاغی مورد حمایت مرکز و دوره‌های خودگردان حسب نیاز استان.
- ۱۵- نحوه ارزیابی پایانی: مطابق ضوابط مندرج در پایان همین طرح تفصیلی.
- ۱۶- حداقل نمره قبولی: ۱۲ (از ۲۰)
 - ❖ در صورت برگزاری دوره بصورت مجازی، نمره قبولی ۱۴ از ۲۰ است.

■ منابع مجاز آموزشی

منابع مکتوب و چندرسانه‌ای مجاز برای اجرای این طرح، یکی از چهار مجموعه منابع زیر است که مشروح آن در جدول مشخصات آموزشی دوره (صفحه ۶ همین طرح) ذکر شده است:

- ❖ کتب «درس‌نامه تدبیر در قرآن - جزء ۲۸ و ۲۹»، «درس‌نامه تدبیر در قرآن - جزء ۳۰» نویسنده: استاد حجت‌الاسلام و المسلمین محمدحسین الهی‌زاده، انتشارات: مؤسسه تدبیر در قرآن و سیره - همچنین فیلم‌های آموزشی تدریس این کتب که توسط همین مؤسسه عرضه می‌گردد.
- ❖ کتب «تدبیر در قرآن» مجلدات ۳ تا ۶، نویسنده: استاد حجت‌الاسلام علی صبحی طسوجی، انتشارات: مؤسسه تدبیر در کلام وحی - همچنین فیلم‌های آموزشی تدریس این کتب که توسط همین مؤسسه عرضه می‌گردد.
- ❖ کتب «روش‌های تدبیر در قرآن» مجلدات ۱ تا ۴، نویسنده: استاد احمدرضا اخوت، انتشارات: قرآن و اهل بیت نبوت
- ❖ فیلم‌های آموزشی سوره‌های حدید تا انسان که توسط مؤسسه «گفتمان قرآن و ولایت» در پایگاه اینترنتی به نشانی tadabor.ir/samk/lms عرضه می‌گردد.

مجربان این طرح با هماهنگی معلم می‌توانند به انتخاب خود یکی از این چهار منبع آموزشی را برگزینند که در این صورت جزئیات سرفصل دوره متناسب با منبع انتخابی خواهد بود. شرح این سرفصل‌ها در ادامه ذکر خواهد شد.

■ کادر آموزشی مجاز

دارندگان گواهینامه تربیت معلم «تدبیر در قرآن» از سازمان دارالقرآن الکریم

ملاحظه ۱: دسترسی لازم برای کادر آموزشی مجاز هر یک از منابع آموزشی در سامانه مدیریت جامع آموزش و سنجش سازمان به نشانی edu.telavat.ir به‌عنوان معلم برقرار گردیده است.

ملاحظه ۲: در صورت فقدان معلم مجاز هر یک از منابع آموزشی به موازات ضرورت برگزاری دوره با آن منبع در هر یک از مناطق، استفاده از معلمان مجاز دیگر منابع آموزشی، پس از هماهنگی با معاونت آموزش و سنجش سازمان و طی مراحل لازم در سامانه، بلامانع است.

ملاحظه ۳: در صورتی که معلم موردنظر، علی‌رغم دارا بودن مدرک معتبر از مؤسسات تخصصی تدریسی یا سایر مراجع ذی‌ربط، دسترسی سامانه‌ای تدریس نداشته باشد، اداره امور قرآنی استان قبل از آغاز برگزاری می‌بایست با معاونت آموزش و سنجش سازمان برای بررسی مدارک و ایجاد دسترسی سامانه‌ای، هماهنگی لازم را انجام دهد.

■ کلیات سرفصل‌های آموزشی

بر اساس منبع آموزشی انتخاب شده سرفصل آموزشی هر دوره به اختصار به شرح جدول زیر خواهد بود:

جدول ۱ - خلاصه سرفصل‌های آموزشی دوره‌های چهارگانه آموزش عمومی تدبیر در قرآن					
ردیف	منبع	سطح ۱	سطح ۲	سطح ۳	سطح ۴
۱	کتاب یا فیلم‌های آموزشی مؤسسه تدبیر در قرآن و سیره (منابع استاد الهی‌زاده)	- مبادی، مبانی و روش تدبیر - سوره‌های مجادله تا تحریم	- مروری بر مبانی و روش تدبیر - سوره‌های ملک تا مرسلات	- مروری بر مبانی و روش تدبیر - سوره‌های نبأ تا لیل	- مروری بر مبانی و روش تدبیر - سوره‌های ضحی تا ناس
۲	کتاب یا فیلم‌های آموزشی مؤسسه تدبیر در کلام وحی (منابع استاد صبوحي)	- مبادی، مبانی و روش تدبیر - سوره‌های انشقاق تا ناس	- مروری بر مبانی و روش تدبیر - سوره‌های مزمل تا مطففین	- مروری بر مبانی و روش تدبیر - سوره‌های طلاق تا جن	- مروری بر مبانی و روش تدبیر - سوره‌های مجادله تا تغابن
۳	کتاب «روش‌های تدبیر در قرآن» (استاد اخوت)	مقدمات تدبیر در قرآن (تدبیر در برخی سوره جزء ۳۰)	روشهای تفکر در قرآن (تدبیر در برخی سوره جزء ۲۹ و ۳۰)	تدبیر کلمه‌ای (تدبیر در برخی سوره جزء ۲۹ و ۳۰)	روشهای تدبیر سوره‌های (تدبیر در برخی سوره نیمه‌بلند قرآن)
۴	فیلم‌های آموزشی مؤسسه گفتمان قرآن و ولایت	- مبادی، مبانی و روش تدبیر - سوره‌های حدید تا تحریم	- مروری بر مبانی و روش تدبیر - سوره‌های ملک تا انسان	-	-

■ جدول بودجه‌بندی آموزشی دوره اول

- مبانی و مبادی تدبیر در قرآن
- آشنایی با مفهوم تدبیر در قرآن و تفاوت آن با ترجمه و تفسیر
- آشنایی با برخی سوره جزء پایانی قرآن متناسب با منبع آموزشی انتخاب شده

جدول ۲ - عناوین و سرفصل‌های جلسات دوره اول آموزش عمومی تدبیر در قرآن

منابع	«درسنامه تدبیر در قرآن (جزء ۲۸-۲۹)»؛ استاد الهی‌زاده		«تدبیر در قرآن (جلد ۶)»؛ استاد صبوحي		مقدمات تدبیر در قرآن؛ استاد اخوت		تدبیر در ده سوره مدنی؛ استاد برزگر
جلسه	عنوان مبحث	سرفصل‌ها	عنوان مبحث	سرفصل‌ها	عنوان مبحث	سرفصل‌ها	عنوان مبحث
۱	ضرورت و مفهوم تدبیر به انضمام تدبیر سوره حمد	آشنایی با مبانی و مبادی تدبیر در قرآن	مبادی تدبیر	آیات و روایات دعوت کننده به تدبیر و تعریف لغوی و اصطلاحی تدبیر	برخی از اصول رجوع و مطالعه قرآن کریم	۱. شناخت مهم ترین اصول در مراجعه به قرآن ۲. شناخت مهم ترین نکات در روش مطالعه و ارجاع به قرآن	مبانی تدبیر ۱
۲	تدبیر سور کافرون، توحید، فلق و ناس	۱. فهم واژگان و آیات سوره ۲. کشف سیاق‌های سوره ۳. درک ارتباط درونی و جهت‌یابی سیاق‌ها ۴. درک ارتباط بین سیاق‌ها و جهت‌یابی سوره	مبانی تدبیر	امکان فهم قرآن و انسجام سخن در سوره‌های قرآن	دانشتن ویژگی‌های قرآن، شرط لازم برای مطالعه و رجوع به قرآن	۱. شناخت ویژگی‌های قرآن با توصیفات کلمه «قرآن» ۲. شناخت ویژگی‌های قرآن با توجه به روایات ۳. شناخت ویژگی‌های قرآن در همه قرآن	مبانی تدبیر ۲
۳	تدبیر سوره حشر		سوره انشقاق	۱. فهم واژگان و آیات سوره ۲. کشف سیاق‌های سوره ۳. درک ارتباط درونی و جهت‌یابی سیاق‌ها ۴. درک ارتباط بین سیاق‌ها و جهت‌یابی سوره	برخی از روش‌های مطالعه و فهم قرآن	۱. بالا بردن زمینه‌های لازم برای فهم قرآن ۲. انواع خواندن قرآن از نظر ساختار و کیفیت خواندن ۳. روش‌های مطالعه قرآن از نظر قالب مطالعه	مبانی تدبیر ۳
۴	تدبیر سوره حشر		سوره بروج		بررسی مفهوم تدبیر در قرآن و معرفی روش‌های آن	۱. معنای تدبیر و تدبیر در قرآن ۲. مقدمات تدبیر در قرآن ۳. معرفی روش‌های تدبیر در قرآن	روش تدبیر
۵	تدبیر سوره صف		سوره طارق		سوره مبارکه فلق	۱. انس ابتدایی با سوره ۲. بررسی واژگان سوره ۳. گزاره نویسی ۴. استخراج گزاره‌های کلی (قوانین ثابت) از سوره ۵. تدبیر در سوره با نزدیک شدن به غرض آن ۶. طهارت برای تدبیر	تدبیر سوره منافقون
۶	تدبیر سوره جمعه		سوره اعلی		تعلیم استعاذه به رب الفلق		تدبیر سوره جمعه
۷	تدبیر سوره منافقون		سوره غاشیه		سوره مبارکه ناس تعلیم استعاذه از شر وسوسه		تدبیر سوره صف
۸	تدبیر سوره مجادله		سوره فجر		سوره مبارکه نصر آموزش استغفار و تسبیح		تدبیر سوره ممتحنه
۹	تدبیر سوره مجادله		سوره بلد		سوره مبارکه ماعون پرهیز از دوگانگی و توجه کامل به خدا		تدبیر سوره تغابن
۱۰	تدبیر سوره ممتحنه		سور شمس و لیل		سوره مبارکه همزه دور شدن از موانع ارتباط با دیگران		تدبیر سوره طلاق
۱۱	تدبیر سوره ممتحنه		سور ضحی، شرح و تین		سوره مبارکه زلزال توجه به قیامت با محوریت عمل خیر		تدبیر سوره تحریم
۱۲	تدبیر سوره تغابن		سور علق و قدر		سوره مبارکه ضحی درک نیاز به پیامبر و اطمینان به وحی		بحثی پیرامون جایگاه شأن نزول در تدبیر در قرآن
۱۳	تدبیر سوره تغابن		سور بینه و زلزال		سوره مبارکه انشراح شرح صدر و برنامه‌ریزی منظم به سوی خدا		تدبیر سوره حدید
۱۴	تدبیر سوره طلاق		سور عادیات و قارعه		سوره مبارکه عبس توجه ویژه به قرآن و ترکیه و تکریم هدایت دیگران		تدبیر سوره مجادله
۱۵	تدبیر سوره طلاق		سور تکاثر، عصر، نصر، مسد، همزه، فیل، قریش، ماعون، کوثر		ملحقات؛ آداب ظاهری قرائت قرآن		تدبیر سوره حشر
۱۶	تدبیر سوره تحریم		سور کافرون، توحید، فلق و ناس		ملحقات؛ آداب باطنی قرائت قرآن		جمع بندی دوره

■ جدول بودجه‌بندی آموزشی دوره دوم

- مروری بر مبنای و مبادی تدبّر در قرآن و مفهوم آن
- آشنایی با برخی سور سه جزء پایانی قرآن متناسب با منبع آموزشی انتخاب شده

جدول ۳ - عناوین و سرفصل‌های جلسات دوره دوم آموزش عمومی تدبّر در قرآن

منابع	«درسنامه تدبّر در قرآن (جزء ۲۸-۲۹)»		«تدبّر در قرآن (جلد ۶)»		مقدمات تدبّر در قرآن		تدبّر در ده سوره مکی
	- استاد الهی‌زاده		- استاد صبحی		- استاد اخوت		- استاد برزگر
جلسه	عنوان مبحث	سرفصل‌ها	عنوان مبحث	سرفصل‌ها	عنوان مبحث	سرفصل‌ها	عنوان مبحث
۱	مروری بر مبانی و مبادی به انضمام تدبّر سوره ملک	آشنایی با مبانی و مبادی تدبّر در قرآن	مبانی تدبّر	مروری بر مبادی و مبانی تدبّر و تعمیق آن	سوره مبارکه علق (خوب دیدن و خوب شنیدن)	۱. تعریف و ضرورت تفکر ۲. سیر تفکر ۳. شیوه‌های تفکر در قرآن ۴. بررسی اجمالی مفهوم خوب دیدن و خوب شنیدن ۵. تفکر در سوره مبارکه علق	تدبّر در سوره ملک
۲	تدبّر سوره ملک	۱. فهم واژگان و آیات سوره ۲. کشف سیاق‌های سوره ۳. درک ارتباط درونی و جهت‌یابی سیاق‌ها ۴. درک ارتباط بین سیاق‌ها و جهت‌یابی سوره	سوره مزمل	۱. فهم واژگان و آیات سوره ۲. کشف سیاق‌های سوره ۳. درک ارتباط درونی و جهت‌یابی سیاق‌ها ۴. درک ارتباط بین سیاق‌ها و جهت‌یابی سوره	سوره مبارکه قلم (سوره اخلاق و تقدیر و تسبیح)	۱. تفکر در سوره مبارکه قلم ۲. نقش قالب‌های بیانی و ادبی در تفکر	تدبّر در سوره قلم
۳	تدبّر سوره قلم		سوره مدثر				بحثی پیرامون معاد از دیدگاه قرآن (۱)
۴	تدبّر سوره قلم		سوره مدثر				تدبّر در سوره حاقّه
۵	تدبّر سوره حاقه		سوره قیامت		سوره مبارکه مدثر (سوره قیام)	۱. نقش توجه به پس زمینه‌های هر رخداد در تفکر ۲. تفکر در سوره مبارکه مدثر ۳. تفکر در سوره‌ها با توجه به فضای سوره	بحثی پیرامون معاد از دیدگاه قرآن (۲)
۶	تدبّر سوره حاقه		سوره انسان				تدبّر در سوره معارج
۷	تدبّر سوره معارج		سوره مرسلات		سوره مبارکه کافرون (سوره دین و برائت)	۱. نقش کلمات در تفکر ۲. تفکر در سوره مبارکه کافرون	بحثی پیرامون معاد از دیدگاه قرآن (۳)
۸	تدبّر سوره معارج		سوره نبأ				تدبّر در سوره نوح
۹	تدبّر سوره نوح		سوره نازعات		سوره مبارکه فیل (سوره توجه به اراده خدا)	۱. نقش گزاره‌ها در تفکر ۲. راه‌های شناخت هست و نیست‌ها و بایدها و نبایدها ۳. فکر در سوره مبارکه فیل و قریش	بحثی پیرامون معاد از دیدگاه قرآن (۴)
۱۰	تدبّر سوره جن		سوره عبس				۴. درک ارتباط بین سیاق‌ها و جهت‌یابی سوره
۱۱	تدبّر سوره مزمل		سوره تکویر		سوره مبارکه بلد (سوره مقاومت و مرحمت)	۱. استفاده از نمودار موجب تقویت تفکر در سوره ۲. تفکر در سوره مبارکه بلد	بحثی پیرامون معاد از دیدگاه قرآن (۵)
۱۲	تدبّر سوره مدثر		سوره انفطار				تدبّر در سوره مزمل
۱۳	تدبّر سوره قیامت		سوره مطفّین				تدبّر در سوره مدثر
۱۴	تدبّر سوره انسان		سوره‌های باقی مانده از کتاب ج ۶ و همچنین پرسش و پاسخ در زمینه مبانی و محتوای سوره‌ها		سوره مبارکه ملک (از ادراک تا عمل)	۱. تدبّر در تفکر ۲. تفکر در سوره مبارکه ملک ۳. جمع بندی روشهای تفکر در قرآن	تدبّر در سوره قیامت
۱۵	تدبّر سوره انسان						تدبّر در سوره انسان
۱۶	تدبّر سوره مرسلات						بحثی پیرامون معاد از دیدگاه قرآن (۶)

■ جدول بودجه‌بندی آموزشی دوره سوم

- مروری بر مبانی و مبادی تدبیر در قرآن و مفهوم آن
- آشنایی با برخی سوره‌ها جزء پایانی قرآن متناسب با منبع آموزشی انتخاب شده

جدول ۴: عناوین و سرفصل‌های جلسات دوره سوم آموزش عمومی تدبیر در قرآن

منبع	«درس‌نامه تدبیر در قرآن (جزء ۳۰)» — استاد الهی‌زاده		«تدبیر در قرآن (جلد ۴)» — استاد صبوحی طسوجی		تدبیر کلمه‌ای — استاد اخوت	
	جلسه	عنوان مبحث	سرفصل‌ها	عنوان مبحث	سرفصل‌ها	سرفصل‌ها
	۱	تدبیر سوره نباء	۱. فهم واژگان و آیات سوره ۲. کشف سیاق‌های سوره ۳. درک ارتباط درونی و جهت‌یابی سیاق‌ها ۴. درک ارتباط بین سیاق‌ها و جهت‌یابی سوره	مبانی تدبیر	سوره مبارکه حمد	نقش کلمات در کشف معانی مختصات کلمات در سوره در بستر سوره حمد
	۲	تدبیر سوره نباء		سوره طلاق	سوره مبارکه عصر مبحث مفهوم و مصداق	بررسی مصادیق کلمات سوره روش بررسی سوره‌ها با کلمات مخصوص مصداق حق
	۳	تدبیر سوره نازعات		سوره تحریم		
	۴	تدبیر سوره نازعات		سوره ملک		
	۵	تدبیر سوره عبس		سوره ملک		
	۶	تدبیر سوره تکویر		سوره قلم		
	۷	تدبیر سوره انفطار		سوره قلم و حاقه		
	۸	تدبیر سوره مطففین		سوره حاقه		
	۹	تدبیر سوره انشقاق		سوره معارج		
	۱۰	تدبیر سوره طارق		سوره معارج و نوح		
	۱۱	تدبیر سوره اعلی		سوره نوح		
	۱۲	تدبیر سوره غاشیه		سوره جن		
	۱۳	تدبیر سوره فجر		سوره جن		
	۱۴	تدبیر سوره بلد		پرسش و پاسخ در زمینه مبانی تدبیر و محتوای سوره‌های دوره	سوره مبارکه زمر ارتباط زنجیره‌ای کلمات در سوره	بررسی نقش کلمه در مطالعه یک موضوع در سوره جمع‌بندی روش‌های تدبیر کلمه‌ای
	۱۵	تدبیر سوره شمس				
	۱۶	تدبیر سوره لیل				

■ جدول بودجه‌بندی آموزشی دوره چهارم

- مروری بر مبانی و مبادی تدبیر در قرآن و مفهوم آن
- آشنایی با برخی سوره‌ها جزء پایانی قرآن متناسب با منبع آموزشی انتخاب شده

جدول ۵: عناوین و سرفصل‌های جلسات دوره چهارم آموزش عمومی تدبیر در قرآن

منبع	«درس‌نامه تدبیر (جزء ۳۰)» — استاد الهی‌زاده		«تدبیر در قرآن (جلد ۴)» — استاد صبحی طسوجی		روش‌های تدبیر سوره‌های قرآن — استاد اخوت	
جلسه	عنوان مبحث	سرفصل‌ها	عنوان مبحث	سرفصل‌ها	عنوان مبحث	سرفصل‌ها
۱	تدبیر سوره ضحی	۱. فهم واژگان و آیات سوره ۲. کشف سیاق‌های سوره ۳. درک ارتباط درونی و جهت‌یابی سیاق‌ها ۴. درک ارتباط بین سیاق‌ها و جهت‌یابی سوره	مبانی تدبیر	مروری بر مبادی و مبانی تدبیر و تعمیق آن	۱. قرائت سوره و ترجمه آن ۲. موضوع‌یابی آیات ۳. دسته‌بندی موضوعات به صورت ترتیبی ۴. بررسی کلمات کلیدی هر دسته ۵. بررسی غرض سوره	
۲	تدبیر سوره شرح		سوره مجادله			
۳	تدبیر سوره تین		سوره مجادله		۱. قرائت سوره مبارکه حاقه و مطالعه موضوعات آن ۲. دسته‌بندی ترتیبی سوره مبارکه حاقه ۳. دسته‌بندی سوره بر اساس سه گروه مقربین، اصحاب یمین و اصحاب شمال ۴. دسته‌بندی سوره بر اساس جریان شناسی ۵. بررسی غرض سوره	
۴	تدبیر سوره علق		سوره حشر		۱. مطالعه سوره مبارکه معارج و موضوع‌بندی آن ۲. دسته‌بندی ترتیبی سوره ۳. جریان شناسی سوره ۴. طبقه‌بندی سوره بر اساس وضعیت غیر مطلوب و مطلوب برای انسان ۵. بررسی غرض سوره	
۵	تدبیر سوره قدر		سوره حشر	۱. فهم واژگان و آیات سوره ۲. کشف سیاق‌های سوره	۱. قرائت سوره مبارکه مزمل و مطالعه موضوعات آن ۲. دسته‌بندی ترتیبی سوره ۳. طبقه‌بندی آیات بر اساس جریان حق و باطل و مطلوب (فطرت) و نامطلوب (طبیعت) ۴. طبقه‌بندی بر اساس بروزات انسان و حقایق	
۶	تدبیر سوره بینه		سوره ممتحنه	۲. کشف سیاق‌های سوره ۳. درک ارتباط درونی و جهت‌یابی	۱. قرائت سوره مبارکه ق و مطالعه موضوعات آن ۲. دسته‌بندی ترتیبی آیات در سوره ق ۳. تفکیک آیات بر اساس بروزات و حقایق ۴. دسته‌بندی آیات بر اساس حقایق ۵. بررسی غرض سوره	
۷	تدبیر سوره زلزله		سوره ممتحنه	جهت‌یابی سیاق‌ها	۱. قرائت سوره و مطالعه موضوعات آن ۲. دسته‌بندی ترتیبی در سوره ۳. طبقه‌بندی سوره بر اساس موضوع کلیدی مربوط به انسان ۳. تفصیل و احکام (آیه غرر در سوره) ۴. بررسی غرض سوره	
۸	تدبیر سوره عادیات		تدبیر سوره صف	۴. درک ارتباط بین سیاق‌ها و جهت‌یابی سوره	۱. قرائت سوره و بررسی موضوعات آن ۲. دسته‌بندی ترتیبی موضوعات ۳. احکام و تفصیل ۴. بررسی غرض سوره	
۹	تدبیر سوره قارعه		تدبیر سوره جمعه		۱. قرائت سوره و بررسی موضوعات آن ۲. دسته‌بندی ترتیبی موضوعات ۳. احکام و تفصیل ۴. بررسی غرض سوره	
۱۰	تدبیر سوره تکوین		تدبیر سوره منافقون			
۱۱	تدبیر سوره عصر و همزه		تدبیر سوره تغابن		۱. قرائت سوره و مطالعه موضوعات آن ۲. دسته‌بندی ترتیبی سوره انواع تفصیل ۴. بررسی غرض سوره	
۱۲	تدبیر سوره فیل و قریش		تدبیر سوره تغابن			
۱۳	تدبیر سوره ماعون و کوثر				۱. قرائت سوره و مطالعه موضوعات آن ۲. دسته‌بندی ترتیبی سوره وضعیت احکام در سوره ۴. بررسی غرض سوره	
۱۴	تدبیر سوره کافرون و نصر		پرسش و پاسخ در زمینه مبانی تدبیر و محتوای سوره‌ها			
۱۵	تدبیر سوره مسد و اخلاص				۱. قرائت سوره و مطالعه موضوعات آن ۲. دسته‌بندی ترتیبی سوره ۳. اسماء و صفات الهی ۴. محکم‌ترین احکام ۵. جریان اسماء و صفات الهی در آیات تفصیل ۶. غرض سوره ۷. نکاتی چند در رابطه با احکام سوره‌ها	
۱۶	تدبیر سوره فلق و ناس					

تذکر:

از آنجا که مخاطبان کلاس با شرایط سنی و تحصیلی مختلف، نیازمند بیان‌های متفاوتی جهت فهم دقیق‌تر مفهوم و روش تدبّر و افزایش انگیزه برای ادامه دوره هستند؛ توجه به نکات زیر برای مجریان و معلمان دوره ضروری است:

- ۱- لازم است مخاطبان هر کلاس تا حد امکان از نظر سن، جنس و تحصیلات یک دست باشند و حتی‌المقدور از تشکیل کلاس‌هایی با تنوع و تفاوت زیاد فراگیران پرهیز شود.
- ۲- اصل در سیر آموزشی دوره‌ها رعایت بودجه‌بندی دروس -مطابق آنچه در جداول فوق‌الذکر آمد- است؛ با این وصف معلم/مدرس کلاس اجازه دارد در طول هر دوره متناسب با شرایط مخاطبان ترتیب ارائه سور هر دوره را جابه‌جا نماید. با این حال به مربیان توصیه می‌شود جز در مواردی که به تشخیص خود، شروع دوره با سوره متفاوت یا تغییر ترتیب سوره‌ها ضروری نیست، دقیقاً بر اساس بودجه‌بندی تفصیلی ارائه شده در ادامه همین آیین‌نامه عمل نمایند.

شیوه اجرای دوره:

- این دوره به تشخیص و تأیید معلم/مدرس به دو صورت حضوری و مجازی یا تلفیقی از حضوری و مجازی قابل اجرا می‌باشد. برگزاری مجازی دوره منوط به رعایت ضوابط و قواعد برگزاری دوره مذکور در انتهای در صفحه پایانی همین طرح‌نامه است.
- اطلاع‌رسانی به شرکت‌کنندگان و تأکید جهت شرکت در نظرسنجی برخط (آنلاین) در قالب فرم پرس‌لاین به نشانی survey.porsline.ir/s/zbWaYWs تأکید می‌شود.
- مؤسسه برگزارکننده می‌بایست در قالب پیام‌کوتاه (sms) لینک نظرسنجی را به‌همراه کد دوره تعریف شده در سامانه جامع مدیریت آموزش برای تمامی شرکت‌کنندگان در دوره ارسال نماید.
- مؤسسه/خانه قرآن برگزارکننده دوره می‌بایست از طریق سامانه جامع مدیریت آموزش سازمان دارالقرآن الکریم edu.telavat.ir با وارد کردن اطلاعات شرکت‌کنندگان و انتخاب مربی/مدرس، درخواست مجوز برگزاری دوره را نماید و پس از تأیید مجوز برگزاری دوره از سوی اداره امور قرآنی استان، مؤسسه می‌تواند طبق شناسه صادر شده از طریق سامانه مذکور، نسبت به برگزاری دوره -چه به صورت حضوری و چه مجازی- اقدام نماید.

■ استانداردهای آموزشی

- ویژگی‌های مربی: طبق توضیحات و مفاد یاد شده مندرج در صفحه ۴ همین طرح تحت عنوان «مربیان مجاز»
- ملاحظه: اصالت و اعتبار گواهینامه‌های آموزشی از طریق لینک edu.telavat.ir/Guest/CertInquiry.aspx قابل استعلام است.
- الزامات تدریس: بسته به نوع برگزاری دوره (حضوری یا مجازی) و نوع مخاطب، نحوه تدریس می‌تواند متنوع باشد، اما رعایت موارد زیر الزامی است:

- * همگی سرفصل‌های مذکور در جداول محتوای هر دوره، می‌بایست توسط معلم بطور کامل آموزش داده شوند.
- * معلم دوره می‌بایست برای پاسخ به پرسش‌های مخاطبان، زمان مناسب (در حد متعارف) اختصاص دهد.
- * در هر سطح از دوره‌ها، مهارت و مشارکت مخاطبان در تدبیر سوره‌ها می‌بایست نسبت به دوره قبل افزایش یابد. در واقع مخاطب در دوره اول، بیشتر شنونده است اما در دوره‌های بعد باید فعالانه‌تر در فرآیند تدبیر سوره‌ها مشارکت نماید.
- مکان و تجهیزات مورد نیاز برگزاری دوره: برگزاری حضوری دوره در تمام اماکنی که امکان تشکیل کلاس با حداقل امکانات آموزشی و رفاهی (تخته، ماژیک، صندلی، نور، دما و تهویه مناسب، و...) میسر باشد، مجاز است. مراکز فرهنگی و مذهبی در اولویت هستند.
- در برگزاری مجازی دوره، تأمین بستر ارائه یا بارگذاری محتوای آموزشی و حصول اطمینان از دارا بودن حداقل امکانات ارتباطی مخاطبان (تلفن همراه یا رایانه به‌همراه تجهیزات اتصال به کلاس یا محتوای آموزشی) به عهده مجری دوره است.

■ ارزیابی پایانی و صدور مدرک آموزشی

- برگزاری آزمون در پایان هر دوره الزامی است. طراحی سؤالات آزمون بصورت تستی، تشریحی یا تلفیقی از این دو نوع به عهده و تشخیص معلم دوره است. همچنین به جهت جذاب‌سازی، ایجاد انگیزه و جلب مشارکت شرکت‌کنندگان، با تشخیص مربی حداکثر ۳۰٪ از نمره پایانی می‌تواند به مواردی همچون ارزیابی در طول دوره و میزان حضور و فعالیت افراد در جلسات آموزشی، تخصیص یابد.

- بارگذاری سؤالات آزمون و ورود نمرات شرکت‌کنندگان در سامانه مدیریت جامع آموزش و سنجش سازمان به عهده معلم است.
- مستندات برگزاری آزمون (برگه امتحانی، پاسخنامه و...) باید به مدت دو سال در اسناد مؤسسه مجری دوره بایگانی و قابل مراجعه باشد.

- نمره قبولی برای دوره‌های حضوری ۱۲ از ۲۰ و برای دوره‌های مجازی ۱۴ از ۲۰ است.
- مدرک آموزشی پایان دوره برای قبول شدگان به صورت الکترونیکی و از طریق سامانه جامع مدیریت آموزش سازمان دارالقرآن الکریم به نشانی edu.telavat.ir با مهر و امضای مدیر کل تبلیغات اسلامی استان برای هر فرد صادر می‌شود.

*** ضوابط آزمون پایانی:**

- ۱- سؤالات آزمون باید بطور متوازن از همه سرفصل‌های دوره طراحی شود نه صرفاً از بعضی سرفصل‌ها
- ۲- سؤالات آزمون می‌تواند «چهارگزینه‌ای»، «تشریحی» یا ترکیبی این دو نوع باشد.
- ۳- سؤالات می‌بایست از جهت صحت مطالب و صورت بیان، از روایی قابل قبول برخوردار بوده و همچنین گزینه‌های غیرصحیح در سؤالات چهارگزینه‌ای، نباید در نگاه اول، بی ربط یا واضح البطلان باشند.
- ۴- زمان پاسخ‌گویی آزمون باید متناسب با نوع و تعداد سؤالات باشد. متوسط زمان برای هر سؤال تستی ۱ دقیقه و برای هر سؤال تشریحی ۵ دقیقه است.
- ۵- سؤالات به صورت منطقی مشتمل بر ۳ سطح «آسان»، «متوسط» و «سخت» باشد و بارم‌بندی نمرات به تناسب درجه سختی سؤالات توزیع گردد.

■ ضوابط و قواعد برگزاری دوره‌ها به صورت مجازی

همانگونه که در طرح تفصیلی «دوره‌های آموزش عمومی تدبیر در قرآن» و «شیوه‌نامه اجرایی» آن تصریح شده است؛ اصل در برگزاری این دوره‌ها به صورت «حضوری» است.

با این وصف، در مواردی که به علت فقدان معلم بومی، امکان برگزاری دوره به صورت «حضوری» وجود نداشته باشد؛ در راستای افزایش دایره مخاطبان دوره‌های تدبیر در قرآن - با تشخیص اداره امور قرآنی استان و تأیید معاونت آموزش سازمان دارالقرآن الکریم - برگزاری این دوره‌ها به صورت «مجازی» و با رعایت شرایط و استانداردهای لازم در قالب یکی از دو شکل زیر، بلامانع است:

۱- برگزاری کل دوره به صورت برخط (آنلاین) مشروط به تدریس کامل محتوای درسی مطابق ساعات آموزشی مصوب مذکور در طرح تفصیلی

۲- برگزاری دوره به صورت غیربرخط (آفلاین) تنها با تعامل با یکی از سه مؤسسه زیر و استفاده از محتواهای مورد قبول این مؤسسات، مورد تأیید است:

الف- مؤسسه تدبیر در قرآن و سیره مشهد (منابع آموزشی استاد الهی زاده)

ب- مؤسسه تدبیر در کلام وحی قم (منابع آموزشی استاد صبوحي)

ج- مؤسسه گفتمان قرآن و ولایت

❖ تذکرات:

۱- در برگزاری دوره‌ها به صورت غیربرخط (آفلاین)، میزان ساعات فیلم‌های آموزشی بایستی حداقل ۲۵٪ ساعات آموزشی مصوب مذکور در شیوه‌نامه‌های آموزشی باشد.

۲- در برگزاری دوره به صورت غیربرخط (آفلاین)، بایستی به ازای هر ۸ ساعت آموزشی مصوب، یک جلسه یک ساعته برخط (آنلاین) و یا در صورت امکان یک جلسه حضوری پیش‌بینی و برگزار گردد.

به عنوان مثال، بنا بر قاعده ۱ و ۲ برای یک دوره با ۳۲ ساعت آموزشی، در صورت برگزاری بصورت مجازی (آفلاین) باید حداقل ۸ ساعت فیلم آموزشی و حداقل ۴ جلسه یک ساعته برخط (آنلاین) یا حضوری برگزار گردد.

۳- ایجاد گروه در یکی از پیام‌رسان‌های ایرانی برای اطلاع‌رسانی و دسترسی به معلم دوره جهت پرسش و پاسخ ضروری است.

۴- به منظور اطمینان از کیفیت دوره‌های آموزش مجازی، حدنصاب قبولی در آزمون پایانی ۲ نمره بیشتر از دوره‌های حضوری در نظر گرفته می‌شود.

به عنوان مثال، برای دوره‌ای که نمره قبولی آن ۱۲ در نظر گرفته شده است؛ حدنصاب قبولی در صورت برگزاری مجازی، نمره ۱۴ خواهد بود.

تبصره ۱: چنانچه در برگزاری دوره‌هایی که به صورت حضوری برگزار می‌شود، به دلایلی موجه (به تشخیص و تأیید اداره امور قرآنی استان)، حضور مستمر معلم امکان‌پذیر نباشد؛ برگزاری جلسات برخط (آنلاین) به عنوان جایگزین «جلسات حضوری» ضروری است.

تبصره ۲: اولویت تخصیص اعتبارات حمایتی سازمان دارالقرآن الکریم با برگزاری دوره‌های حضوری و برخط (آنلاین) خواهد بود و دوره‌های غیربرخط (آفلاین) در اولویت بعدی قرار دارند.

معاونت آموزش و سنجش

سازمان دارالقرآن الکریم